

UVOD U KAZNENO PRAVO

Opći dio

**Velinka Grozdanić
Marissabell Škorić**

**UVOD U
KAZNENO PRAVO**

Opći dio

Zagreb, 2009.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem

ISBN 978-953-7585-15-0

SADRŽAJ

UVOD U KAZNENO PRAVO

PREDGOVOR	XIII
-----------------	------

DIO I.

KAZNENO PRAVO

1. POJAM KAZNENOG PRAVA.....	1
2. PODJELA KAZNENOG PRAVA	3
2.1. Materijalno, formalno i izvršno kazneno pravo	4
2.2. Opće i posebno kazneno pravo	5
2.3. Redovno i izvanredno kazneno pravo.....	5
2.4. Nacionalno i međunarodno kazneno pravo	5
3. ODNOS KAZNENOG PRAVA PREMA DRUGIM GRANAMA PRAVA.....	6
3.1. Kazneno pravo i ustavno pravo.....	8
3.2. Kazneno pravo i građansko pravo	8
3.3. Kazneno pravo i obiteljsko pravo	9
4. ZNANOST KAZNENOG PRAVA I OSTALE ZNANOSTI.....	9
4.1. Znanost kaznenog prava.....	10
4.2. Kaznene (nepravne) znanosti	11
4.3. Nekaznene (nepravne) znanosti	13
5. POJAM, VRSTE I ODNOS IZMEĐU KAŽNJIVIH RADNJI	14
5.1. Pojam kažnjive radnje	14
5.2. Vrste kažnjivih radnji	14
5.3. Odnos između kažnjivih radnji	15

6.	IZVORI HRVATSKOG KAZNENOG PRAVA	16
6.1.	Neposredni izvori kaznenog prava	17
6.2.	Posredni izvori kaznenog prava	18
6.2.1.	Ustav Republike Hrvatske	18
6.2.2.	Međunarodni ugovori	19
6.2.3.	Podzakonski pravni akti	20
6.3.	Utjecaji običaja, sudske prakse i znanosti kaznenog prava na njegovu primjenu	20
6.3.1.	Običajno pravo	20
6.3.2.	Sudska praksa	21
6.3.3.	Znanost kaznenog prava	21
7.	NAČELO ZAKONITOSTI KAO TEMELJNO NAČELO KAZNENOG PRAVA	21
7.1.	Povijesni razvoj načela zakonitosti	22
7.2.	Sadržaj načela zakonitosti	23

DIO II.

KAZNENI ZAKON

1.	TUMAČENJE KAZNENOG ZAKONA	25
1.1.	Tumačenje prema subjektu	25
1.1.1.	Autentično (zakonsko) tumačenje	26
1.1.2.	Sudsko tumačenje	26
1.1.3.	Doktrinarno tumačenje	27
1.2.	Tumačenje prema metodi	27
1.2.1.	Gramatička metoda	28
1.2.2.	Logička metoda	28
1.2.3.	Sustavna metoda	29
1.2.4.	Poredbena (komparativna) metoda	30
1.2.5.	Povijesna metoda	30
1.2.6.	Teleološka metoda	31
1.3.	Tumačenje prema opsegu	31
1.3.1.	Restriktivno tumačenje	32
1.3.2.	Ekstenzivno tumačenje	32
1.4.	Analogija u kaznenom pravu	32
1.4.1.	Zabranjena analogija	33

1.4.2. Dopuštena analogija.....	33
2. PRIMJENA KAZNENOG ZAKONODAVSTVA.....	34
2.1. Vremenska primjena kaznenog zakona.....	34
2.1.1. Vrijeme počinjenja kaznenog djela.....	35
2.1.2. Vrijeme važenja kaznenog zakona.....	36
2.1.3. Primjena blažeg zakona.....	37
2.2. Prostorna primjena kaznenog zakonodavstva.....	38
2.2.1. Mjesto počinjenja kaznenog djela.....	38
2.2.2. Načela važenja kaznenog zakonodavstva.....	39
2.2.2.1. Teritorijalno načelo.....	39
2.2.2.2. Zaštitno ili realno načelo.....	41
2.2.2.3. Načelo aktivnog personaliteta.....	42
2.2.2.4. Načelo pasivnog personaliteta.....	44
2.2.2.5. Univerzalno načelo.....	44
2.3. Osobno važenje kaznenog zakonodavstva.....	45
2.3.1. Isključenje i ograničenje primjene kaznenog zakonodavstva.....	46
2.3.1.1. Isključenje i ograničenje primjene kaznene vlasti prema Kaznenom zakonu.....	46
2.3.1.2. Ograničenje primjene kaznenog zakonodavstva prema Ustavu RH.....	47
2.3.2. Isključenje jurisdikcije.....	47
2.3.2.1. Isključenje jurisdikcije prema unutarnjem pravu RH.....	48
2.3.2.2. Isključenje jurisdikcije prema propisima međunarodnog prava.....	48
3. NEMOGUĆNOST PRIMJENE HRVATSKOG KAZNENOG ZAKONODAVSTVA ZBOG PROTEKA VREMENA.....	49
3.1. Zastara kaznenog progona.....	51
3.1.1. Mirovanje zastare kaznenog progona.....	52
3.1.2. Prekid zastare kaznenog progona.....	53
3.2. Zastara izvršenja kazni.....	54
3.2.1. Mirovanje zastare izvršenja kazne.....	55
3.2.2. Prekid zastare izvršenja kazne.....	55
3.3. Zastara izvršenja sigurnosnih mjera.....	55
3.3.1. Mirovanje zastare izvršenja sigurnosnih mjera.....	56
3.3.2. Prekid zastare izvršenja sigurnosnih mjera.....	56

DIO III.

KAZNENO DJELO

1. POJAM KAZNENOG DJELA.....	57
1.1. Materijalni pojam kaznenog djela.....	57
1.2. Formalni pojam kaznenog djela.....	59
2. ELEMENTI KAZNENOG DJELA.....	60
2.1. Radnja.....	60
2.1.1. Teorije o radnji kaznenog djela.....	61
2.1.2. Činjenje i nečinjenje kao temeljni oblici radnje.....	63
2.1.2.1. Podjela kaznenih djela nečinjenjem.....	65
a) Prava kaznena djela nečinjenjem.....	65
b) Neprava kaznena djela nečinjenjem.....	66
2.1.2.2. Uloga garanta kod kaznenih djela nečinjenjem.....	68
a) Pojam garanta.....	68
b) Garantne obveze.....	68
2.1.2.3. Sposobnost za radnju.....	70
2.1.2.4. Kaznjavanje počinitelja kaznenih djela nečinjenjem.....	70
2.1.3. Posljedica.....	70
2.1.3.1. Materijalna i formalna kaznena djela.....	71
2.1.3.2. Kaznena djela povrede i kaznena djela ugrožavanja.....	72
2.1.4. Uzročna veza.....	73
2.1.4.1. Teorija ekvivalencije.....	74
2.1.4.2. Teorija adekvatnog kauzaliteta.....	77
2.1.4.3. Teorija objektivnog uračunavanja.....	77
2.2. Biće kaznenog djela.....	78
2.2.1. Odnos bića kaznenog djela, pravnog dobra i objekta radnje.....	80
2.2.2. Klasifikacija kaznenih djela s obzirom na biće kaznenog djela.....	80
2.2.2.1. Temeljna, kvalificirana i privilegirana kaznena djela.....	80
2.2.2.2. Jednostavna i složena kaznena djela.....	81

2.2.2.3. Trajna i kaznena djela stanja	81
2.2.2.4. Opća i posebna kaznena djela	82
2.3. Protupravnost	83
2.3.1. Razlozi isključenja protupravnosti propisani u Kaznenom zakonu	83
2.3.1.1. Nužna obrana	84
a) Elementi nužne obrane	85
b) Prekoračenje nužne obrane	88
2.3.1.2. Krajnja nužda	89
a) Elementi krajnje nužde	91
b) Odnos počinjenog zla i zla koje je prijetilo	93
c) Dužnost izlaganja opasnosti	95
2.3.1.3. Sila ili prijetnja	95
a) Kaznenopravni pojam i vrste sile	96
b) Kaznenopravni pojam prijetnje	96
c) Kaznenopravni učinak sile i prijetnje	97
2.3.1.4. Zakonita uporaba sredstava prisile	98
2.3.1.5. Beznačajno djelo	99
2.3.2. Razlozi isključenja protupravnosti izvan Kaznenog zakona	101
2.4. Krivnja	103
2.4.1. Općenito o krivnji	103
2.4.2. Pojam ubrojivosti u kaznenom pravu	105
2.4.2.1. Osnova ubrojivosti	105
2.4.2.2. Pojam neubrojivosti	107
a) Metode utvrđivanja neubrojivosti	109
b) Biopsihološke osnove neubrojivosti	110
c) Kaznenopravni učinak neubrojivosti	113
2.4.2.3. Smanjena ubrojivost	113
2.4.2.4. Samoskrivljena neubrojivost	115
2.4.3. Oblici krivnje	116
2.4.3.1. Namjera	117
a) Izravna namjera	117
b) Neizravna namjera	118
c) Posebne vrste namjere	119
2.4.3.2. Nehaj	121
a) Svjesni nehaj	122
b) Nesvjesni nehaj	125

2.4.4. Krivnja kod kaznenih djela kvalificiranih težom posljedicom.....	126
2.4.5. Svijest o protupravnosti	129
2.4.6. Zabluda u kaznenom pravu.....	130
2.4.6.1. Zabluda o biću kaznenog djela.....	130
a) Zabluda o objektu radnje	132
b) Zabluda o uzročnoj vezi	133
2.4.6.2. Zabluda o protupravnosti djela.....	134
2.4.6.3. Zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost	136
2.4.6.4. Zabluda o okolnostima koje isključuju kažnjivosti	138
3. FAZE U NASTANKU KAZNENOG DJELA	139
3.1. Odluka o počinjenju kaznenog djela.....	140
3.2. Pripremne radnje	140
3.3. Pokušaj	143
3.3.1. Elementi pokušaja.....	144
3.3.1.1. Namjerno postupanje počinitelja	144
3.3.1.2. Započinjanje izvršenja kaznenog djela	144
3.3.1.3. Nedovršenost kaznenog djela.....	145
3.3.2. Kažnjavanje za pokušaj.....	146
3.3.3. Neprikladni pokušaj kao posebna vrsta pokušaja	147
3.3.4. Dragovoljni odustanak	149
3.3.4.1. Elementi dragovoljnog odustanka.....	149
3.3.4.2. Vrste dragovoljnog odustanka.....	150
3.3.4.3. Kažnjavanje za dragovoljni odustanak	151
3.4. Dovršeno kazneno djelo.....	152
4. SUDIONIŠTVO	153
4.1. Supočiniteljstvo	154
4.1.1. Teorije o supočiniteljstvu	156
4.1.2. Zakonsko određenje supočiniteljstva.....	158
4.1.3. Kažnjavanje supočinitelja	159
4.2. Poticanje i pomaganje	161
4.2.1. Poticanje	162
4.2.2. Pomaganje	164
4.2.3. Pravna priroda poticanja i pomaganja	165
4.2.4. Kažnjavanje poticatelja i pomagatelja.....	167

DIO IV.**KAZNENOPRAVNE SANKCIJE**

1. KAZNE.....	170
1.1. Osnova i svrha kazne	171
1.2. Definicija kazne.....	172
1.3. Vrste kazni.....	173
1.3.1. Kazna lišenja slobode	173
1.3.2. Imovinske kazne	178
1.4. Odmjeravanje kazne.....	181
1.5. Ublažavanje kazne	186
1.6. Oslobođenje od kazne	189
1.7. Odmjeravanje kazne za djela u stjecaju.....	190
2. MJERE UPOZORENJA	193
2.1. Uvjetna osuda.....	194
2.1.1. Nastanak i razvoj uvjetne osude	194
2.1.2. Uvjetna osuda u Kaznenom zakonu	196
2.1.3. Uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom	197
2.2. Sudska opomena.....	198
3. SIGURNOSNE MJERE	199
3.1. Obvezno psihijatrijsko liječenje.....	201
3.2. Obvezno liječenje od ovisnosti	202
3.3. Zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti	203
3.4. Zabrana upravljanja motornim vozilom	203
3.5. Protjerivanje stranca iz zemlje	204
3.6. Oduzimanje predmeta	204

DIO V.**POSEBNE KAZNENOPRAVNE MJERE**

1. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI OSTVARENE KAZNENIM DJELOM	206
2. JAVNO OBJAVLJIVANJE PRESUDE.....	208
3. PRAVNE POSLJEDICE OSUDE	209

DIO VI.**REHABILITACIJA I KAZNENA EVIDENCIJA**

1. REHABILITACIJA.....	211
1.1. Pojam i svrha rehabilitacije.....	211
1.2. Zakonsko uređenje rehabilitacije.....	212
2. KAZNENA EVIDENCIJA.....	214

DIO VII.**AMNESTIJA I POMILOVANJE**

1. AMNESTIJA.....	217
2. POMILOVANJE.....	218

DIO VIII.**ODGOVORNOST PRAVNIH OSOBA ZA KAZNENA DJELA**

1. PRAVNE OSOBE ODGOVORNE ZA KAZNENA DJELA....	221
1.1. Model odgovornosti pravnih osoba.....	222
1.2. Kaznena djela za koja može odgovarati pravna osoba.....	223
2. KAZNENOPRAVNE SANKCIJE ZA PRAVNE OSOBE.....	224

LITERATURA.....	227
-----------------	-----

KRATICE.....	229
--------------	-----

ABECEDNO KAZALO POJMOVA.....	233
------------------------------	-----

PREDGOVOR

Posljednjih godina, uslijed reforme sustava visokog obrazovanja i uvođenja, tzv. Bolonjskog procesa došlo je i do značajnih promjena u studijskom programu predmeta Kazneno pravo. Tako je predmet postao jednosemestralan, smanjen je broj sati izvođenja nastave, dijelovi sadržaja predmeta izdvojeni su u nove izborne predmete na višim godinama studija (forenzička psihopatologija, penologija, kriminologija). Istodobno su znatno izmijenjeni uvjeti studiranja, koji nameću intenzivniji rad u nastavi i svakodnevno učenje, kao i načine praćenja i vrednovanja rada studenta, od aktivnog sudjelovanja u nastavi, polaganja kolokvija (međuispita), rješavanja konkretnih slučajeva iz sudske prakse i zaključno do polaganja završnog ispita.

Vodeći računa o navedenim promjenama nastojalo se, uz postojeće udžbenike iz kaznenog prava, ponuditi nešto jednostavnije štivo pod nazivom *Uvod u kazneno pravo: opći dio* za učenje u svrhu uspješnog svladavanja gradiva predviđenog novim nastavnim planom i programom ovog kolegija. U tom se pravcu željelo na jednostavan i razumljiv način izložiti sadržaj predmeta slijedeći redoslijed odredbi našeg Kaznenog zakona što je uobičajena metodologija većine domaćih i stranih udžbenika kaznenog prava. Ne propuštajući ništa bitno za učenje ove materije, iz teksta su izostavljeni nejasni, nedorečeni, ponekad vrlo sporni teoretski sadržaji, koji nisu u funkciji razumijevanja gradiva, već naprotiv otežavaju njegovo razumijevanje. Nešto manje bitni sadržaji, koji mogu biti korisni za produbljivanje znanja iz materije kaznenog prava, pisani su sitnim slovima.

U svrhu rasterećenja teksta izostavljene su i pozivne bilješke. Tim više što se kroz sadržaj najčešće iznose općeprihvaćena ili dominirajuća stajališta za koje je danas vrlo teško odrediti kojem autoru izvorno pripadaju. Međutim, detaljan popis literature na kraju knjige upućuje na sve korištene

izvore pri pisanju ovog udžbenika, a koji mogu, ne samo studentima, već i stručnoj javnosti poslužiti za šire izučavanje materije kaznenog prava.

Uz određene sadržaje u knjizi se pojavljuju ilustracije autora Bojana Grlice. One su prije svega predah od teksta, skretanje pozornosti na “sliku bez riječi” uz nastojanje da proces učenja postane zanimljiviji, učinkovitiji, ali i razumljiviji zbog čega ove ilustracije nesumnjivo imaju i svoju edukativnu svrhu.

Unaprijed se zahvaljujemo na svim komentarima, primjedbama i prijedlozima za poboljšanje ovog udžbenika.

Autorice

VELINKA GROZDANIĆ
MARISSABELL ŠKORIĆ

UVOD U KAZNENO PRAVO

OPĆI DIO

Nakladnik

Organizator d.o.o.

Zagreb

Ulica kralja Zvonimira 26

Tel/faks: 01/46 11 901; 46 11 902

organizator@zg.t-com.hr

www.organizator.hr

Za nakladnika

Ana Šunjara

Urednica

Marina Majić

Recenzije

akademkinja Alenka Šelih

prof. dr. sc. Anita Kurtović Mišić

Ilustracije

Bojan Grlica

Lektura i korektura

Dejana Golenko, prof.

Dizajn naslovnice, kompjutorska obrada teksta i tisak

Tiskara Zelina d.d. - Sveti Ivan Zelina

Naklada

300 primjeraka

Sveučilište u Rijeci uvrstilo je ovu knjigu u sveučilišne udžbenike

Odlukom Povjerenstva za izdavačku djelatnost klasa:

602-09/09-01/22, ur. broj: 2170-57-05-09-3.

ISBN 978-953-7585-15-0

